

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 323

Parasjat Waëra

Rosj Cjodesj Sjewat 5770
16 januari 2010

Overzicht Parasjat Waëra (Exodus 6:2-9:35)

Hasjem vertelt Mosjé dat hij het Joodse Volk moet informeren dat Hij hen uit Egypte zal halen, maar het Joodse volk luistert niet. Hasjem geeft Mosjé opdracht naar Par'o te gaan en hem te vragen het Joodse Volk vrij te laten. Hoewel Aharon aan Par'o een teken laat zien door een staf in een slang te veranderen, blijft Par'o het verzoek weigeren. Hasjem straft de Egyptenaren en zendt plagen van bloed en kikkers, maar de magiërs kopiëren die wonderen op kleinere schaal, hetgeen de obstinaatheid van Par'o sterkt en opnieuw weigert hij het Joodse Volk te laten gaan. Na de luizenplaag geven de magiërs van Par'o toe dat alleen G-d zulke wonderen kan verrichten. Uitsluitend de Egyptenaren, en niet de Joden in Gosjen leiden onder de plagen. De plagen duren voort, met wilde dieren, de pest, huidontsteking en zware hagelstenen met vuur uit de hemel. Echter ondanks Mosjé's aanbod een eind te maken aan de plagen, als Par'o het Joodse Volk vrij laat, blijft Par'o volharden in zijn weigering.

*Met toestemming vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel
©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.*

De Haftara voor Parasjat Waëra (Jechezkel 28:25-29:21)

De straf van Egypte

Samenvatting van de Haftara:

28:25-26: Hasjem belooft het Joodse volk terug te brengen naar hun land en de vijanden van het Joodse volk te straffen. 29:1-5: De profeet voorspelt de verovering van Egypte door Newoehadnetsar van Babylon. De volgende verzen verklaren dat dit de straf van Egypte was voor wat het het volk Israël heeft aangedaan. Het zal leeg en verlaten zijn gedurende veertig jaar. Egypte zal nimmer het machtige land zijn als voorheen. Tot slot wordt verklaard waaraan Newoehadnetsar het verdiend heeft dat hij Egypte mocht veroveren en vernietigen.

Het verband met de parasja

Zowel de parasja als de Haftara hebben het over de straf van Egypte. De parasja vertelt over de straf in de tijd van Mosjé, de Haftara voorspelt de straf in de tijd van Par'o Chofra, duizend jaar later:

- ❖ Beide koningen, zowel die van de parasja als die van de Haftara waren slechte mensen.
- ❖ Net als de Par'o van de parasja schepte ook Par'o Chofra op dat hij een godheid was en dat de vruchtbaarheid van het land, die door de Nijl kwam, aan hem te danken was in plaats van aan Hasjem.
- ❖ In de parasja werpt Aharon zijn staf op de grond en die verandert dan in een tannien – slang, het symbool van Par'o, die daarmee vaak wordt afgebeeld. In de Haftara noemt de profeet Par'o een 'groot monster' en gebruikt daarvoor hetzelfde woord *tannien*.

Wat is het doel van al deze straffen?

Zowel in de parasja als in de Haftara wordt herhaald: „Hiermee zal bekend worden dat Ik Hasjem ben.”

Inzicht in hoofdstuk zeven van de parasja

7. ¹ Hierop zei Hasjem tegen Mosjé: zie, Ik stel je aan als heer en meester over Par'o, en Aharon, je broer, zal jouw woordvoerder zijn.

Ibn Ezra **Hierop zei Hasjem** – Nadat Mosjé in het vorige vers (6:30) gevraagd had hoe hij Par'o naar hem kon doen luisteren, omdat hij onbesneden van lippen was, antwoordt Hasjem daarop nu: „Ik stel je aan als heer en meester over Par'o”.

Rasji **Ik stel je aan als heer en meester** [*Elo-hiem*] **over Par'o** – [Het woord *Elo-hiem* betekent hier] Rechter en Beul, om hem te kastijden met plagen en pijn. [Hoewel het woord *Elo-hiem* doorgaans met 'G-d' vertaald dient te worden, heeft het hier volgens *Rasji* een niet-heilige betekenis. Het is een afleiding van het woord *El*, dat kracht of macht betekent, zodat *Elo-hiem* dan 'de machtigste' of 'de sterkste' betekent.]

Rasji **Zal jouw woordvoerder [בִּיָּצֵן – *neviëcha*] zijn** – Zoals de vertaling ervan door Onkelos luidt: *jouw talk*; zo doelt iedere uitdrukking van *navie* op iemand die tegen het volk straftoespraken houdt. Het [woord *navie*] komt van de [Hebreeuwse] stam נִיב – *NIV*, spreken, [waarvan afgeleid *noveev*, doen spreken]. Het is te vertalen met ‘prediker’.

Sforno **Ik stel je aan als *Elo-hiem* over Par’o en Aharon zal *neviëcha* zijn** – Mosjé zal voor Par’o als *Elo-hiem* – als een G-d – zijn, en Aharon zal dan voor Mosjé als zijn *navie* – profeet zijn.

² Jij zult alles zeggen wat Ik je zal bevelen, en Aharon, je broer, zal tegen Par’o zeggen, dat hij de Israëlieten moet laten vertrekken uit zijn land.

Rasji **Jij zult alles zeggen** – Jij zult iedere opdracht eenmaal uitspreken, zoals je die uit Mijn mond hebt vernomen, en Aharon, je broer, zal haar vertolken en met redenen omkleden, ten aanhoren van Par’o ().

³ Maar ik zal het hart van Par’o verharden en Mijn tekenen en Mijn wonderen in Egypte vermeerderen.

Rasji **Maar ik zal het hart van de Par’o verharden** – Nadat eenmaal is gebleken dat hij slecht handelt en zich verzet tegen Mij, en het voor Mij duidelijk is, dat bij de heidense volken geen behoefte bestaat om hun hart volkomen over te geven, om zich te bekeren. Daarom is het goed dat zijn hart zich verhardt, ten einde door hem Mijn tekens te vermederen, en opdat jullie Mijn macht erkennen. Zo is de eigenschap van de Heilige, gezegend is Hij, Hij brengt rampen over de volken, opdat Israël zal luisteren en vrezen, want er staat geschreven in Tsefanja 3:6-7: *Ik heb volken uitgerooid, hun vestigingen verwoest . . . Ik zei: „Opdat jullie Mij zullen vrezen en een moraal zult aannemen”*. En niettemin wordt bij de eerste vijf plagen niet gezegd dat Hasjem het hart van Par’o verhardde, maar: *het hart van Par’o was [vanzelf reeds] verhard*.

Ibn Ezra **Maar ik zal het hart van de Par’o verharden** – Men kan zich afvragen wat, nu dat Hasjem het hart van Par’o verhard heeft, dan de misdaad en zonde van Par’o is. Maar het antwoord daarop is dat Hasjem aan de mens verstand gegeven heeft, zodat hij zelf een keuze kan maken tussen ‘goed en kwaad.’

Ramban **Maar ik zal het hart van de Par’o verharden** – [Is het rechtvaardig om Par’o te straffen voor zijn zonden, als G-d zijn hart verhard heeft, en hem dus zo zijn vrije wil heeft afgenomen? *Ramban* antwoordt:] De Geleerden zeggen in *Midrasj Rabba Sjmot* [6:1]: G-d heeft aan Mosjé onthuld dat hij het hart van Par’o zou verharden, ten einde hem te kunnen straffen, omdat hij de Israëlieten zulke zware slavenarbeid heeft opgelegd. Verder staat daar in de *Midrasj*: „Want Ik heb hem stijfkoppig gemaakt.” Hierover zegt Rabbi Jochanan: ‘Nu kunnen de heidenen zeggen dat Par’o geen mogelijkheid had om tot inkeer te komen [en dat hij dus geen straf verdiende].’ Rabbi Sjim’on ben Lakisj zegt: ‘Het antwoord op hun bezwaar is gebaseerd op het vers in *Misjlee* [Spreuken 3:34]: „Met spotters zal Hij spotten.” D.w.z., hij waarschuwt hem eerst en nog eens en een derde keer, maar als hij dan nog niet tot inkeer komt, dan wordt de deur voor inkeer voor hem gesloten, om hem te kunnen straffen voor zijn zonden. En zo gebeurde het ook met Par’o: de Heilige, geloofd is Hij, zond vijf keer boodschappers naar hem toe, maar hij besteedde geen aandacht aan Zijn woorden [van waarschuwing]. Toen zei Hasjem tegen Par’o: „Je bent hardnekkig en stijfkoppig geweest, dan zal Ik nu onreinheid [zonde] aan jouw onreinheid toevoegen. En zo hebben de Geleerden twee antwoorden gegeven op de vraag, die iedereen [zoals *Ibn Ezra*] stelt: ‘Wat was de zonde waarvoor Par’o verantwoordelijk gesteld werd, als G-d het hart van Par’o verhard had?’, en beide [antwoorden] zijn juist.

De eerste verklaring is dat Par’o ten gevolge van zijn eigen slechtheid de Israëlieten onverdiend zeer slecht behandeld heeft en dat hij daarom verdiende dat het pad van berouw en inkeer van hem weerhouden werd, zoals op vele plaatsen in Tora en de andere Geschriften te vinden is. [Zie *Ramban* in *Hilchot Tesjoeva* 6:3, waar hij als voorbeeld *Jesjajahoe* 6:10 en *II Divrei Hajamiem* (Kronieken) 36:16 noemt.] Dus Par’o werd in feite gestraft voor wat hij gedaan had voordat zijn hart verhard werd door Hasjem. [Dus volgens deze verklaring werd Par’o niet gestraft omdat hij de waarschuwingen van Mosjé in de wind had geslagen, maar omdat hij daarvoor reeds de Israëlieten zo slecht behandeld had.]

De tweede verklaring is dat de helft van de plagen hem trof wegens zijn eigen zonden [dat hij de Israëlieten niet wilde vrij laten en dus niet omdat hij hen slecht behandeld had], want [in de verzen 13 en 22 en 8:15] staat alleen: „Maar Par’o bleef stijfkoppig,” en „verharde het hart van Par’o.” Hieruit blijkt dat hij hen niet wilde wegsturen ter ere van Hasjem. Maar toen de plagen hem overweldigden en hij te uitgeput was om ze te verdragen, werd zijn hart week en overwoog hij om hen weg te zenden, maar alleen wegens de zwaarte van de plagen en niet ter ere van zijn Schepper. Op dat moment verhardde G-d zijn gemoed en maakte Hij zijn hart obstinaat, „opdat Zijn naam verkondigd zou worden [in heel de wereld]” [zie verderop, 9:16], zoals er geschreven is [in *Jechezkel* (Ezechiël) 38:23]: „Ik zal worden geloofd en geheiligd, en Ik zal Mijzelf bekend maken voor de ogen van de volken, enz.” [Dus volgens deze verklaring werd Par’o gestraft wegens zijn stijfkoppigheid tijdens de eerste vijf plagen.]

En voor wat G-d zei [hierboven in vers 4:21] voordat de plagen begonnen: „Maar Ik zal zijn hart versterken en hij zal het volk niet wegsturen,” daar vertelde Hij Mosjé wat Hij zou gaan doen met Par’o in de toekomst, bij de latere plagen, in dezelfde betekenis als wanneer Hij zegt [in vers 3:19]: „Ik weet dat de koning van Egypte jou niet zal laten gaan.”

En dit [dat G-d zijn hart verhardde, opdat Zijn naam verkondigd zou worden in de wereld] is ook de verklaring

voor ons vers hier. Met andere woorden, Ik zal zijn hart verharden, opdat Mijn wonderen vermenigvuldigd zullen worden in het land Egypte. Want betreffende de laatste vijf plagen en ook betreffende de verdrinking van de Egyptenaren in de zee staat er geschreven: „Hasjem verhardde het hart van Par’o” [14:8].

Sforno **Maar ik zal het hart van de Par’o verharden** – Daar G-d het berouw en de inkeer van de booswicht verlangt, zoals er geschreven staat [in *Jechezkel/Ezechiël* 33:11]: „Zowaar als Ik leef, zegt mijn Heer G-d, Ik verlang niet de dood van de booswicht, maar dat de booswicht terugkeert van zijn weg en blijft leven.” Daarom zullen de tekens en wonderen toenemen met het doel dat de Egyptenaren tot inkeer komen, door hun Zijn grootheid en goedheid te tonen, door middel van de tekens en wonderen, zoals er gezegd is (in 9:16): „Want hierom heb Ik je in stand gehouden, om je Mijn kracht te tonen.” En een andere reden was opdat Israël zou zien en tot ontzag zou worden gebracht, zoals er geschreven staat (in 10: 2): „Opdat je zult vertellen [aan je zoon en kleinzoon, hoe Ik gespot heb met Egypte...]”

Wanneer het hart van Par’o niet verhard was, zou hij ongetwijfeld Israël hebben weggezonden, niet uit spijt of uit onderwerping aan Hasjem, gezegend is Hij, noch omdat hij spijt had van zijn rebellie en dat hij nu G-ds grootheid en goedheid erkende – maar omdat hij niet langer de plagen kon verdragen, zoals zijn eigen dienaren tegen hem zeiden [in vers 10:7]: „Weet u niet dat Egypte verloren is?” Dit was geen berouw. Echter, als Par’o werkelijk zich had willen onderwerpen aan G-d, gezegend is Hij, en tot Hem had willen terugkeren in volledig berouw, dan had er in het geheel geen G-ddelijk afschrikmiddel hoeven te zijn. [Dus het doel van de verharding van het hart van Par’o was om te voorkomen dat Par’o uit angst voor de plagen, die hij niet verdragen kon, zich zou onderwerpen aan de eisen van Hasjem, in plaats van uit berouw. Door Par’o te doen volharden in zijn stijfkoppigheid kreeg hij en ook het volk van Egypte de kans om berouw te tonen en tot inkeer te komen. Dit was het doel van de vele, steeds zwaardere plagen. En een andere reden was om de Israëlieten G-ds macht te tonen.]

4 Maar Par’o zal niet naar jullie luisteren en dan zal Ik mijn hand tegen Egypte opheffen en Mijn legers, Mijn volk, de Israëlieten, uit Egypte voeren door middel van zware straffen.

Rasji **Mijn hand** – [niet macht, maar] werkelijk *hand*, om hen te straffen.

Sforno **Maar Par’o zal niet naar jullie luisteren** – Noch voor, noch na de verharding van zijn hart, hoewel hij een groot aantal tekens en wonderen waarneemt. Daarom zal Ik hem met gelijke mate straffen, namelijk de plaag van de eerstgeborenen en het verdrinken van Egypte in de Rietzee. Alleen deze twee behoorden tot de categorie van straf in gelijke mate [d.w.z. een straf in gelijke zwaarte als de misdaad]. De overige plagen hadden als doel om hen terug te brengen tot G-d door berouw, zoals er gezegd is [in vers 17]: „Hiermee zul je weten dat Ik Hasjem ben,” en [in vers 8:18, na de plaag van het ongedierte]: „Opdat je zult weten dat Ik Hasjem ben in het midden van het land.” En [in vers 9:29 na de plaag van de hagel]: „Opdat je zult weten dat de aarde van Hasjem is.” [En zo ook vers 10:1-2.] Zelfs toen zij verdrongen, was de bedoeling dat dit op een dergelijke manier zou gebeuren dat diegenen van de Egyptenaren die het zouden overleven, Hem zouden erkennen en kennen, zoals geschreven staat in het volgende vers.

Ibn Ezra **Mijn legers** – Hier worden de Israëlieten vergeleken met de engelen. [Het woord *tsava* – legioen – duidt op een georganiseerde groep, en niet zozeer op een groot aantal. Dus een leger is een legioen, maar ook de engelen en de hemellichamen vormen een legioen, want ze zijn allemaal georganiseerd.]

5 En Egypte zal weten dat Ik Hasjem ben, wanneer Ik Mijn hand zal uitstrekken over Egypte; en Ik zal de Israëlieten uit hun midden wegvoeren.

6 Mosjé en Aharon deden zoals Hasjem hen bevolen had.

Sforno **Mosjé en Aharon deden** – In die volgorde, zoals Hasjem het bevolen had: Mosjé sprak eerst en daarna vertaalde Aharon dat. En ze voegden niets toe aan de woorden van Hasjem, noch lieten ze er iets van weg.

7 Mosjé was tachtig jaar oud en Aharon was drie en tachtig jaar toen zij tegen Par’o spraken.

Sforno **Mosjé was tachtig jaar oud** – Ondanks hun gevorderde leeftijd stonden ze met enthousiasme op om de wil van hun Maker uit te voeren. Want ook iemand die in die dagen de leeftijd van tachtig had bereikt, had de dagen van ‘grijs haar’ [hoge leeftijd] al gepasseerd en had nu de leeftijd van de ‘sterken’ bereikt, zoals Mosjé getuigt in zijn gebed: „De dagen van onze jaren zijn zeventig jaar, of zelfs in sterkte tachtig jaar” [*Tehilliem* 90:10].

8 Hasjem zei tegen Mosjé en tegen Aharon als volgt:

9 Wanneer Par’o tegen jullie zal zeggen: „Doe eens een wonder”, zeg dan tegen Aharon: neem je staf en werp hem voor Par’o neer, dan hij zal in een slang veranderen.

Rasji **Een wonder** – Een teken om te laten weten dat de macht ligt bij Hem die jullie zendt.

Sforno **Doe eens een wonder** – Een wonder toont de grootheid van de Zender aan, dat het verstandig is om naar Zijn stem te luisteren. Een teken echter getuigt van de authenticiteit van de boodschapper. Dat is de reden waarom

Mosjé tekens verrichtte in aanwezigheid van Israël, want zij twijfelden niet aan de grootheid en capaciteit van Degene die hem gezonden had, maar zij twijfelden of de afgezant wel authentiek was. Par'ó had echter ernstige twijfels over de Zender, en ontkende zelfs Diens bestaan, toen hij zei [in vers 5:2]: „Ik ken Hasjem niet.” Dat is de reden waarom hij om een ‘wonder’ vroeg, om de authenticiteit van de Zender te verifiëren, zodat het de moeite waard zou zijn om naar Hem te luisteren.

Ba'al Hatoeriem **Dan zal hij in een slang veranderen** – Aharon moest dit gebod met de slang uitvoeren, zodat Par'ó zou zien dat de natuur moet buigen voor de wil van G-d.

10 En Mosjé en Aharon kwamen bij Par'ó en deden precies zoals Hasjem geboden had, dus Aharon wierp zijn staf voor Par'ó en voor diens dienaren en het werd een slang.

11 Toen riep ook Par'ó zijn geleerden en tovenaars en ook zij, de beeldschriftkundigen van Egypte deden met hun toverkunsten hetzelfde.

Rasji **Toverskunsten** – Onkelos vertaalt hier *toverspreuken*. Er is geen voorbeeld van in de Tora maar men kan het vergelijken met [wat geschreven staat in Ber. 3:24]: *het als een door een toverspreuk wentelende zwaard*; het leek erop alsof het [zwaard] zich door een toverspreuk rondwentelde.

Rambam Toverkunsten zijn leugens en bedrog, waarmee de vroegere afgodendienaren [d.w.z., de priesters van de afgoden] de volken trachtten te bedriegen om macht over hen te kunnen uitoefenen. Het past Joden, die wijs en geleerd zijn, niet zich tot die leegheid te laten aantrekken, noch te overwegen dat ze enige waarde hebben, zoals geïmpliceerd wordt [door *Bamidbar* /Numeri 23:23]: „Want er is geen wicelarij onder Ja'akov, of tovernarij in Israël.” En er staat geschreven [*Devariem*/Deuteronomium 18:14]: „Deze volken, die jij verdrijft, luisteren naar astrologen en waarzeggers. Maar iets dergelijks heeft Hasjem je G-d je niet gegeven.” Ieder die in zijn hart in dit soort zwarte kunst gelooft en die denkt dat er waarheid en woorden van wijsheid in zit, maar dat het alleen maar door Tora verboden is, die is dwaas en dom.

Ramban **Met hun toverkunsten** – [Hebr.: בְּלִטְיָהֶם – *belahateihem*.] Onze Geleerden hebben gezegd [in *Sanhedrin* 67b] dat dit toverkunsten zijn en dat ze die deden met behulp van destructieve engelen. Het woord is afgeleid van de stam van het woord לוהט – *loheet* – een vlamvend vuur [*Tehilliem* (Psalmen) 104:4], en een vlam zet de booswicht in brand (id. 106:18). Het idee is dat dit soort daden mogelijk worden gemaakt door „vlammenwerpers”, d.w.z. vurige engelen. Deze krachten „branden in iemand, zonder dat hij het weet” [*Jesjahoe* 42:25]. De Geleerden zeggen ook dat dit soort toverkunsten het werk is van demonen. Het woord בְּלִטְיָהֶם – *belahateihem* is afgeleid van het woord לַט – *lat* – dat ‘geheim’ betekent, zoals in I *Sjmoeël/Samuel* 18:22: „Spreek in het geheim – בָּלַט [ballat] – tot David,” en in *Roet/Ruth* 3:7: „En zij kwam in het geheim – בָּלַט [ballat].” Demonen komen namelijk in het geheim, want zij hebben lichamen van lucht, door de zintuigen niet waarneembaar. En dit is de reden dat er geschreven staat: „Toen riep ook Par'ó zijn geleerden en tovenaars,” want de ‘geleerden’ waren experts op het gebied van de demonen, en waren hun leiders en oudsten, en de tovenaars beheersten de zwarte magie.

Ramban verklaart vervolgens het woord חַרְטָמִים – *chartoemim* – tovenaars. Het is opgebouwd uit twee woorden, חַר – *char* – en טָמֵי – *toemei*, hetgeen betekent dat zij beenderen verstoren – נְחָרִים טָמֵי – *necheriem toemei*. Want het is algemeen bekend dat dit soort waarzeggers hun wijsheid halen uit het raadplegen van de botten van dode mensen of dieren.

12 Ieder wierp zijn staf neer, en zij werden hierop een slang; maar de staf van Aharon verslond hun staven.

Sforno **En zij werden hierop een slang** – Met het uiterlijk van slangen, maar ze bleven bewegingloos.

Rasji **Maar Aharons staf verslond** – Nadat hij weer terug tot staf geworden was, verslond hij hen allen [Sjabbat 97a].

Sforno **Maar de staf van Aharon verslond hun staven** – Om te tonen dat alleen Hasjem levensgeest kan geven, want de tovenaars hadden niet de kracht om hun slangen te laten bewegen.

13 Maar Par'ó bleef stijfkoppig en hij luisterde niet naar hen, zoals Hasjem voorspeld had.

14 Toen zei Hasjem tegen Mosjé: „Par'ó is hard van binnen, hij weigert het volk weg te sturen”.

Rasji **Hard**: Zwaar volgens Onkelos.

15 Ga in de ochtend naar Par'ó, dan gaat hij uit naar het water en ga daar bij hem staan aan de oever van de rivier, met de staf, die in een slang veranderde, in je hand.

Rasji **Dan gaat hij uit naar het water** – Om zijn behoeften te doen, want hij maakte zichzelf tot een afgod en zei [als bewijs van zijn goddelijkheid] dat hij niet nodig had zijn behoeften te doen. Daarom staat hij vroeg op en gaat hij naar de rivier om daar zijn behoeften te doen. [Zodat niemand hem zal zien.]

Ibn Ezra Om het niveau van het water te controleren, omdat het economisch leven van Egypte om de Nijl draaide.

Voor de rest van het hoofdstuk, zie:

http://www.joodsleven.nl/Tanach/02-Sjemot/Sjemot_07-met-comm.pdf.

MISJNA VAN DE WEEK

PEA – HOOFDSTUK ACHT

Misjna 8:5

אֵין פּוּחֲתִין לְעֲנִיִּים בְּגֵרָן מִחֲצֵי קַב חֲטִים וְקַב שְׁעוּרִים. רַבִּי מֵאִיר אָמַר, חֲצֵי קַב. קַב וְחֲצֵי כֶסֶם, וְקַב גְּרוּגְרוֹת, אוּ מְנָה דְבִלָּה. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, פָּרֶס. חֲצֵי לֵג זֵין. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, רַבִּיעִית. רַבִּיעִית שְׁמֶן. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, שְׁמִינִית. וְשֶׁאֵר כָּל הַפְּרוֹת, אָמַר אַבָּא שְׁאוּל, כְּדֵי שְׂיִמְכְּרֵם וְיִקַּח בָּהֶם מְזוֹן שְׁתֵּי סְעֻדוֹת:

Men geeft niet minder aan de armen op de dorsvloer¹ dan een halve kav² tarwe en een kav gerst. Rabbi Meïr zegt: een halve kav. Anderhalve kav spelt en een kav gedroogde vijgen of een manee³ van een vijgencake⁴. Rabbi Akiwa zegt: de helft⁵. Een halve log wijn⁶. Rabbi Akiwa zegt: een kwart. Een kwart olie⁷; Rabbi Akiwa zegt: een achtste. En van alle overige vruchten zegt Abba Sjael: voldoende om te verkopen en daarmee twee maaltijden te kopen.

Aantekeningen bij Misjna 8:5

1. **Men geeft niet minder aan de arme op de dorsvloer** – Wanneer men de *ma'aser ani* [het tiende door de arme] op de dorsvloer verdeelt, geeft men iedere arme niet minder dan deze hoeveelheid [die hierna beschreven wordt], want er staat geschreven [*Dewariem* 26:12]: „Opdat zij zullen eten binnen je poorten en verzadigd zullen worden” (*RAV*). [Op basis hiervan schrijft *Rambam* (*Hilchot Matnot Aniiem* 6:7): Geef hem, tot hij verzadigd is.]
2. Een kav is ongeveer 1,4 liter.
3. Een manee is ongeveer 425 gram.
4. **Een vijgencake** – Vijgen die gedroogd zijn, nadat zij zijn platgedrukt en samengeperst tot een ronde koek waarna ze alleen nog per gewicht verkocht worden (*RAV*).
5. **De helft** – Een halve manee. En voor alle maten die in de *Misjnajot* genoemd worden, geldt dat de halacha volgens de *Tanna Kamma* is en volgens Abba Sjael. Dit alles geldt alleen voor wie *ma'aser ani* op de dorsvloer verdeelt, maar wie in zijn eigen huis verdeelt, verdeelt naar eigen inzicht en voor hem hebben de geleerden geen maat gegeven. (*RAV*) [Want in de stad geven velen aan de armen].
6. Volgens de *Tanna Kamma* geeft men minstens een halve log wijn. Een log is 350 - 600 ml.
7. Men moet volgens de *Tanna Kamma* minstens een kwart log olijf olie geven, dat is 86 - 150 ml.

Misjna 8:6

מִדָּה זֹאת אֲמוּרָה בְּפִהֶינָם וּבְלוֹיִם וּבִישְׂרָאֵלִים. הָיָה מְצִיל, נוֹטֵל מִחֲצָה וְנוֹתֵן מִחֲצָה. הָיָה לוֹ דָּבָר מוּעָט, נוֹתֵן לְפָנֵיהֶם, וְהָן מְחַלְקִין בֵּינֵיהֶם:

Deze maat¹ geldt voor de *Kohaniem*, Leviëten en Israëliëten. Wanneer hij wil sparen², dan neemt hij de helft³ en geeft de helft. Wanneer hij iets kleins heeft, legt hij het voor hen en zij verdelen het onder henzelf.

Aantekeningen bij Misjna 8:6

1. **Deze maat** – [De in de vorige Misjna genoemde hoeveelheid *ma'aser ani*] geeft men zonder onderscheid aan de *Kohaniem*, Leviëten en Israëliëten wanneer men het op de dorsvloer geeft en men geeft niet minder dan de hier voorgescreven hoeveelheden (*R.A.V.*).
2. **Wanneer hij wil sparen** – Wanneer hij niet alle *ma'aser ani* wil geven aan de armen die bij hem komen [op de dorsvloer], maar hij wil wat overhouden voor zijn arme familieleden (*R.A.V.*).
3. **Dan neemt hij de helft** – Dan verbergt hij, wat hij voor zijn familie nodig heeft, en hij geeft de helft aan de armen die langs komen. En wanneer hij, als hij de helft voor zijn familie opzijgelegd heeft, nog maar weinig overhoudt, dat wil zeggen dat er niet genoeg overblijft om aan de ieder van de armen die langskomt iets te geven in overeenstemming met de bovengenoemde hoeveelheid, dan legt men wat er over is, voor hen neer en zij verdelen hetelf onder elkaar (*R.A.V.*).

Uit de Babylonische Talmoed

De belangrijkste onderwerpen van de Traktaat Sjabbat Daf 25

Daf 25a

Het aansteken van de Sjabbatlamp met troema-olie

Troema die *tamee* is, mag niet gegeten worden, maar moet worden verbrand, maar van dit verbranden mag men profijt hebben. Dus de Kohen die de verontreinigde troema-olie verbrandt, mag van de warmte en het licht van het zo ontstane vuur gebruik maken. Hij mag dus ook een lamp met deze troema-olie die *tamee* is

aansteken, en daarom leert de Gemara dat de Kohen ook de Sjabbat-lamp mag aansteken met troema-olie die tamee is.

De Gemara gaat vervolgens in op een discussie op de bron in Tora, waaruit blijkt dat de Kohen profijt mag hebben van het verbranden van troema-olie die tamee geworden is. Dat is nodig, want troema wordt vergeleken met *ma'aser sjeni* (zie Jewamot 73b) en zoals men geen profijt mag hebben van *ma'aser sjeni* die tamee is geworden (zie *Dewariem* 26:14), zo zou men veronderstellen dat men zeker ook van troema-olie die tamee is geworden, geen profijt mag hebben (want troema, dat alleen door een Kohen gegeten mag worden, heeft een hogere graad van *kedoesja* dan *ma'aser sjeni*, dat iedere Jisrael mag eten, zij het uitsluitend in Jeruzalem).

Daf 25b

Rav Nachman bar Jitschak geeft de Bijbelse bron: „Het vers (in *Dewariem* 18:4) zegt in verband met de mitswa van het geven van troema aan een Kohen: *Het eerste van je graan, wijn en olie zul je hem geven*. Dat wil zeggen: je zult het aan **hem** geven, maar je mag het niet aan het vuur geven.” [Dat betekent dat het geschikt moet zijn voor de Kohen om te eten, d.w.z. het moet *tahor* zijn, en niet alleen maar geschikt om te verbranden. Dus troema die tamee is geworden mag wel verbrand worden. Dus Tora geeft aan dat het algemene verbod op profijt hebben van het verbranden van gewijde producten, niet geldt voor troema dat verbrand wordt (*Rasji*).]

Licht op de plaats waar men eet

De Geleerden hebben ingesteld dat men op vrijdagavond de Sjabbat-lamp moet aansteken in de kamer waar men eet [een feestelijk maal is alleen feestelijk als er licht bij is (*Radji*)], en daarom verbood R. Jismaël om de Sjabbat-lamp aan te steken met *itrán* [de olie-achtige afval van teer] omdat die zeer onaangenaam stinkt en men dan de kamer zou uitvluchten en zijn Sjabbat-maal in een andere kamer in het donker zou eten, hetgeen geen *oneg Sjabbat* zou zijn.

De mitswa om zich Erev Sjabbat te wassen

Het is een mitswa om vrijdagmiddag zijn gezicht, handen en voeten te wassen met warm water. Zo was ook de gewoonte van Rabbi Jehoeda bar Ilai dat men hem een teil vol warm water bracht op vrijdagmiddag, waarmee hij zijn gezicht, handen en voeten waste. Daarna omhulde hij zich met een linnen kledingstuk met tsietsiet en dan leek hij op een engel van Hasjem.

Het materiaal waarvan de tsietsiet gemaakt zijn

Volgens R. Jehoeda bar Ilai is het toegestaan om wollen tsietsiet te maken aan linnen kleding, in overeenstemming met het voorschrift van Beit Hillel. Zijn leerlingen waren het daar niet mee eens, want de Rabbinen hadden een verordening ingesteld, dat men geen wollen draden voor tsietsiet aan een linnen kledingstuk mag maken, omdat men ertoe zal komen dat kledingstuk ook 's avonds te dragen en 's avonds bestaat er geen Bijbelse verplichting om tsietsiet te dragen en dan zou men het verbod op *sja'atnez* overtreden. Daarom verborgen de leerlingen van R. Jehoeda de hoeken van hun kleding, opdat hij niet zou zien dat zij geen tsietsiet droegen [of volgens een andere mening: geen tsietsiet van *techelet*, want volgens die mening zijn alleen tsietsiet-draden van *techelet* vrijgesteld van het verbod op *sja'atnez*].

Verloren goedheid

De Profeet Jeremiahoe jammert over het verlies van de Tempel, nadat die verwoest is en het verlies van goedheid. Wat is dat laatste? R. Jermija zegt: een badhuis; Rabbi Jochanan zegt: je te kunnen wassen met warm water; Rabbi Jitschak Napcha zegt: een lekker bed met schone lakens; Rabbi Abba zegt: een opge maakt bed met een liefhebbende vrouw, geschikt voor Tora-geleerden.

Wat is rijkdom?

Een Baraita zegt: iedereen die genoeg heeft in zijn rijkdom [*Rasji*: die tevreden is met zijn leven].

R. Tarfon zegt: Ieder die honderd wijngaarden en honderd velden en honderd bedienden heeft die op die velden werken.

R. Akiwa zegt: Ieder die een vrouw heeft die mooi is van daden [die samen met haar man tevreden is met haar aandeel in het leven, en die niet altijd om „meer” vraagt (*Maharsjal*)].

R. José zegt: Ieder die een toilet in de buurt heeft als hij die nodig heeft [hetgeen de beste garantie is voor gezondheid, en dat is pas echte rijkdom, want materiële welvaart kent geen einde (*Maharsjal*)].

De bron van de ballingschap is gebrek aan geloof.

Rabbi Nachman van Bratslav

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 6: Enige voorschriften voor *berachot*, *baroech* *Hoe oewaroech Sjemo* en *amein* (vervolg)

15. ¹Men zegt geen *amein* na zijn eigen beracha (uitgezonderd in het dankgebed na de maaltijd, na *Boné Jeroesjalajiem* (die Jeroesjalajiem herbouwt). Want in de Gemara (*Berachot* 45b) staat dat wie *amein* zegt op zijn eigen beracha, die gedraagt zich onfatsoenlijk. Hieruit mag men afleiden dat het wel mag, maar dat het alleen onfatsoenlijk is. Maar wanneer men een beracha zegt voor een mitswa die men wil doen, dan is het zeggen van *amein* op de eigen beracha een onderbreking tussen de beracha en de mitswa en dat is verboden.² Ook wanneer men met de chazzan tegelijkertijd een beracha beëindigt, behoort men geen *amein* te antwoorden, maar als men zelf een beracha zegt en de chazzan zegt een andere beracha, en men eindigt allebei op hetzelfde moment, dan antwoordt men wel op de beracha van de chazzan. Als men de beracha *Jisjtabach*^{*} [moge Hij geprezen zijn] of de beracha *Sjomeer 'amo Jisrael la'ad*^{**} [die zijn volk Israel voor altijd bewaakt] of de beracha *Jahalaloecha* [zij zullen U loven] na Halleel tegelijkertijd met de chazzan beëindigt, moet men ook met *amein* antwoorden (aangezien vele halachische autoriteiten menen, dat men ook op zijn eigen beracha in deze gevallen met *amein* antwoordt). De *Rema*³ tekent hierbij aan dat men in de Askenazische gemeenschappen uitsluitend *amein* zegt op de eigen beracha na *Boné Jeroesjalajiem* in het dankgebed na de maaltijd, en in de overige door de samenstellers van de (Kitsoer) Sjoelchan Aroech genoemde gevallen zegt men alleen *amein* in die plaatsen waar het gebruikelijk is *amein* te zeggen op de eigen beracha.

---

* Na de *psoekei de zimra* van het ochtend gebed.

** De tweede na-beracha van *Sjema*' in het avond gebed.

Bronnen van de halacha

1. KSA 6:11
  2. M.B. 215:1
  3. Sj.A. 215:1
-